

Croatian congresses on rural tourism: experiences and guidelines

Hrvatski kongresi o ruralnom turizmu: iskustva i smjernice

Damir DEMONJA¹

¹Viši znanstveni suradnik Institut za međunarodne odnose, IMO Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2, HR-10000 Zagreb e-mail: ddemonja@irmo.hr Tel. 01/48-77-477 Fax 01/48-28-361

Abstract

The article analyzes two until now held congresses on rural tourism in Croatia, in the years 2007 and 2010, reasons for their maintaining, the form and content of the congresses, the conclusions and their implementation in practice and, finally, propose some guidelines for future congresses on rural tourism.

Keywords: Congresses, Croatia, experiences, guidelines, rural tourism

Apstrakt

U predmetnom članku analiziraju se dva do sada održana kongresa o ruralnom turizmu u Hrvatskoj, 2007. i 2010. godine, razlozi njihovog održavanja, forma i sadržaj kongresa, zaključci i njihova provedba u praksi, te se, na kraju, predlažu neke smjernice za buduće kongrese o ruralnom turizmu.

Ključne riječi: Ruralni turizam, Hrvatska, kongresi, iskustva, preporuke.

Detailed abstract

Rural tourism is one of the most recognizable forms of tourism whose importance is primarily in the interaction of agricultural production and those of traditional products, in presentation of tradition, traditional gastronomy and tourism services, i.e. in the use of existing resources. It is particularly important that rural tourism is based on sustainable development, reflected in the revitalization of existing, traditional building and heritage to which gives a new purpose – the tourist one. Regarding the numerous and varied problems with which all of its stakeholders meets in the process of rural tourism development, there was a need to discuss about these issues at a

level that will bring together all stakeholders of rural tourism, and therefore organized Croatian congresses on rural tourism, in the years 2007 and 2010. Both congresses fulfilled the primary purpose which is summing the existing knowledge, experiences and issues on rural tourism in the Croatia in the past 15 years since this form of tourism started to develop. Analysis of the conclusions implementation of the both

congresses showed that for future congresses should follow some guidelines such as: maintaining the congresses as needed and not just to meet the form, focused defined topic, a small number of subtopics within the main theme, more time for speakers, more time for discussions, more involvement of rural tourism entrepreneurs and their participation at various congress levels, more experiences and concrete examples of good practice, more rural tourism stakeholders discussions/roundtables on current issues/problems, and greater involvement of representatives of executive authorities in discussions to solve specific practical problems in implementing rural tourism, especially in the field of legislation. Future congresses should become and be a place of concrete discussions and solutions. The main role in that should be taken from rural tourism entrepreneurs, while scientific and professional community should contribute with the results of their researches. Only in this way future congresses could become cost effective, thorough and fruitful in terms of specific, well reasoned and feasible/applicable conclusions.

Uvod

Ruralni turizam jedan je od najprepoznatljivijih posebnih oblika turizma čija važnost je, prije svega, u interakciji poljoprivredne proizvodnje i one tradicionalnih proizvoda, prezentiranju tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga, odnosno u korištenju već postojećih resursa. Posebno je važno što se ruralni turizam temelji na održivom razvoju, koji se, između ostalog, očituje u revitalizaciji već postojeće, tradicijske gradnje, odnosno baštine, kojoj se daje nova namjena – turistička. S obzirom da 91,6% teritorija Hrvatske čini ruralni prostor, da udjel ruralnog turizma u ukupnom turizmu Hrvatske iznosi 5%, da je godišnji rast ruralnog turizma u svjetskim razmjerima 11%, da u Hrvatskoj postoji relativno mali broj registriranih seljačkih domaćinstava s aspekta resursne osnove, kao i s obzirom na ograničavajuće zakonodavstvo, slabu prepoznatljivost Hrvatske kao destinacije ruralnog turizma, i, naposljetku, veliki interes za ruralni turizam kao posebni oblik turizma, javila se potreba da se o svemu navedenom raspravlja na razini koja će okupiti sve dionike u ruralnom turizmu. Stoga su organizirani hrvatski kongresi o ruralnom turizmu, prvi

2007. i drugi 2010. godine. U članku se navode, analiziraju i valoriziraju njihovi učinci i predlažu neke smjernice za kvalitetnije organiziranje budućih kongresa.

Prvi hrvatski kongres o ruralnom turizmu 2007. godine

U listopadu 2007. godine, na otoku Hvaru, održan je Prvi hrvatski kongres o ruralnom turizmu, s međunarodnim sudjelovanjem, «Perspektive razvoja ruralnog turizma», koji je okupio 100-tinjak domaćih i inozemnih predavača. Ciljevi Kongresa bili su:

- predstavljanje svih dosadašnjih domaćih, i nekih stranih, iskustava, spoznaja i inicijativa o ruralnom turizmu na jednom mjestu,
- stvaranje nacionalnog konsenzusa o važnosti ruralnog turizma i njegovog utjecaja na ekonomiju ruralnih područja,

- prihvaćanje ruralnog turizma kao relevantnog i ravnopravnog činitelja u prepoznavanju Hrvatske kao kvalitetne i integralne turističke destinacije, i
- osmišljavanje konkretnih modela rješavanja poteškoća i poboljšanja postojećeg stanja na području zakonodavstva, financijskih potpora, promotivnih i marketinških aktivnosti, aktivnije interakcije između poljoprivrede i turizma, kao i očuvanja i zaštite tradicionalnog graditeljstva,

kako bi se stvorio odgovarajući temelj za daljnji razvoj ruralnog turizma u Hrvatskoj (Kongres ruralnog turizma. Prvi hrvatski kongres o ruralnom turizmu. Dostupno na: <http://www.kongres-seoskog-turizma.org/index2007.php>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.] i Katica, 2010). Na Kongresu je obrađeno deset tema: Razvoj i modeli razvoja ruralnog turizma; Financijski aspekt, marketing i promocija; Ambijentalnost i izvornost u funkciji ruralnog turizma (arhitektura, gastronomija, uređenje, običaji); Komercijalnost ruralno turističke destinacije; Pravni okvir ruralnog turizma (zakonodavstvo); Poljoprivredna proizvodnja i tradicionalni proizvodi u funkciji ruralnog turizma; Ruralni turizam Hrvatske i Europska Unija; Ruralni turizam i mediji; Ruralni turizam u zaštićenim područjima, te Ruralni turizam i poduzetništvo, čiji radovi/referati su objavljeni u Zborniku radova (Katica, 2010). Obradom tema proizašli su zaključci Kongresa, koji su grupirani u šest cjelina: opći zaključci, oni koji se tiču razvoja, edukacije, promocije, suradnje i terminologije (Kongres ruralnog turizma. Prvi hrvatski kongres o ruralnom turizmu. Dostupno na: <http://www.kongres-seoskog-turizma.org/index2007.php>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.]):

1. Opći zaključci

- ruralni turizam pomaže razvoju ruralnih krajeva temeljem održivog razvoja,
- ruralni turizam nedovoljno je iskorišten potencijal Republike Hrvatske i stoga mu treba dati veći značaj, i
- ruralnom turizmu u Hrvatskoj ne pridaje se potrebna važnost s obzirom na značaj koji ima u stvaranju novih vrijednosti na ruralnim područjima.

2. Razvoj

- formirati Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za razvoj ruralnog turizma,
- uključiti ruralni turizam u Strateški marketinški plan (2008.-2012.), i
- izraditi posebnu Strategiju razvoja ruralnog turizma u Republici Hrvatskoj.

3. Edukacija

- osmisлити edukaciju na svim razinama: obvezna edukacija vlasnika turističkih seljačkih gospodarstava, edukacija edukatora, formiranje sustava trenera ruralnog

turizma i poticanje edukativnih procesa u obrazovnim institucijama i pri Hrvatskoj gospodarskoj komori (HGK).

4. Promocija

- osigurati ravnopravnu promociju ruralnog turizma na nacionalnoj razini (Hrvatska turistička zajednica (HTZ) i HGK – Sektor za turizam), i
- osmisliti marketinški program ruralnog turizma.

5. Suradnja

- potaknuti suradnju na svim razinama (državna uprava, područna i lokalna samouprava, HGK i mreža županijskih komora, sustav turističkih zajednica, regionalne razvojne agencije, znanstvene i stručne institucije, strukovna udruženja), i
- formirati nove udruge i zadruge, te na taj način potaknuti suradnju turističkih seljačkih gospodarstava i poduzetnika.

6. Terminologija

- ujednačiti terminologiju da ruralni turizam predstavlja zajednički naziv za sve posebne oblike turizma na ruralnim područjima, dok posebni oblici ruralnog turizma mogu biti, primjerice: ekoturizam, zdravstveni, kulturni, vjerski, pustolovni, lovni, i drugi (Zakon o pružanju usluga u turizmu, «Narodne novine», 68/07) i
- samo u marketinške svrhe mogu se koristiti i drugi termini poput «agroturizam».

S obzirom da ruralni turizam predstavlja veliki neiskorišteni potencijal u Hrvatskoj i zbog potrebe stvaranja preduvjeta za razvoj ruralnog turizma i turističkih seljačkih gospodarstava hrvatske županije, gradovi, općine i institucije potpisuju Deklaraciju o ruralnom turizmu (Hrvatski farmer d.d. Početna. Ruralni turizam. Različito. Dostupno na: <http://www.hrvatski-farmer.hr/CMS/0085/Content.aspx?EID=2221>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.]; Deklaracija o ruralnom turizmu. (2008) Zagreb: Hrvatski farmer d.d.. Dostupno na: <http://www.hrvatski-farmer.hr/CMS/0085/Rep/DEKLARACIJA.pdf>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.]) Namjera Deklaracije je stvarno nastojanje potpisnika da usmjere daljnji razvoj hrvatskih ruralnih krajeva u cilju formiranja i stvaranja prepoznatljivih ruralnih turističkih destinacija, proizvoda i manifestacija. To je ostvarivo kroz poticanje suradnje s relevantnim institucijama, državnom upravom, područnom i lokalnom samoupravom, sustavom turističkih zajednica, razvojnim agencijama i raznim strukovnim udruženjima. Kako je ruralni turizam jedna je od ključnih odrednica u namjeri revitalizacije hrvatskog sela namjeravalo se pristupiti izradi Strategije razvoja ruralnog turizma. Za sada, to se nije dogodilo, i Hrvatska još uvijek nema spomenutu Strategiju, usprkos osvještenosti o važnosti ruralnog turizma u Hrvatskoj. Potpisnici Deklaracije nastavili su suradnju koja se odnosi na sve

pretpostavke razvoja ruralnog turizma: normativne, razvojne, edukacijske, promidžbene, organizacijske, financijske, i druge, u cilju podizanja razine važnosti ruralnog turizma u Hrvatskoj kao pokretača održivog razvoja.

Drugi hrvatski kongres o ruralnom turizmu 2010. godine

U Malom Lošinj, od 21. do 25. travnja 2010. godine, održan je Drugi hrvatski kongres o ruralnom turizmu, s međunarodnim sudjelovanjem, «Konceptija dugoročnog razvoja ruralnog turizma». Okupio je 300-tinjak sudionika iz Hrvatske, zemalja iz regije i nekih europskih. Na Kongresu su obrađene četiri teme: Ruralni prostor kao ruralna turistička destinacija, Uloga hrane u razvoju ruralnog turizma, Turistički multisektorski klasteri u ruralnom prostoru, te Marketing i brendiranje ruralnog turizma, a njima su prethodila Uvodna predavanja.

U Uvodnim predavanjima bilo je riječi o aktualnom okruženju koje dugoročno utječe na razvoj hrvatskog turizma, pa tako i ruralnog, predstavljeno je stanje ruralnog turizma u Hrvatskoj od Prvog hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu, od listopada

2007. godine, do prvih mjeseci 2010. godine, pozornost je svraćena djelovanju ECOVAST-a (Europskog vijeća za sela i male gradove) u ruralnom turizmu, kritiziran je izostanak razvojnih programa, nekorištenje projekata Europske Unije, nepostojanje prostornih planova na lokalnoj razini i nevladinih organizacija koje bi prepoznale kulturološki aspekt razvoja ruralnog turizma. Tema «Ruralni prostor kao ruralna turistička destinacija» obradila je probleme, studije slučaja, predstavila je primjere dobre prakse, analize i nova istraživanja u ruralnom turizmu u Hrvatskoj i zemljama u regiji. Time je dan novi, dodatni prilog razumijevanju prilika u ruralnom turizmu i potvrđena je njegova interdisciplinarnost. Gastronomiji i ekološkoj proizvodnji hrane bila je posvećena tema «Uloga hrane u razvoju ruralnog turizma» kojom je istaknuta važna uloga hrane u ruralnom turizmu, potkrijepljena primjerima i konkretnim podacima, te da jačanje gastronomske ponude pridonosi povećanju broja turista.

«Turistički multisektorski klasteri u ruralnom prostoru» tema je u kojoj je raspravljano o klasterima, njihovom razvoju, poduzetništvu, uslugama i ostalom vezanom za oblike organizacije ruralnog turizma u Hrvatskoj i BiH. Važnost, i nužnost, marketinga i brendiranja ruralnog turizma obrađena je teorijskim izlaganjima i predstavljanjem primjera dobre prakse, uglavnom iz Hrvatske, u temi «Marketing i brendiranje ruralnog turizma». Zaključak je da je potrebno usmjeriti oglašavanje na ciljano tržište, učiti od iskusnih, kopirati dobra rješenja i uzeti najbolje od internetskih društvenih mreža.

Sva izlaganja/referati s Drugoga kongresa objavljeni su na hrvatskom jeziku u dvosveščanom Zborniku radova na 700-tinjak stranica (Katica, 2010a). Time je hrvatska znanstvena i stručna javnost dobila vrijednu zbirku tekstova poglavito o hrvatskom ruralnom turizmu, koji od nedavno počinje dobivati izrazitiju pozornost i kroz znanstvene i stručne radove.

Na Drugom hrvatskom kongresu o ruralnom turizmu doneseni su zaključci, među kojima su važniji (Hrvatski farmer d.d.. Početna. Aktivnosti. Novosti. Dostupno na: <http://www.hrvatski-farmer.hr/CMS/0085/Content.aspx?EID=20937>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.]; Kongres ruralnog turizma. Drugi hrvatski kongres o ruralnom turizmu. Dostupno na: <http://www.kongres-seoskog-turizma.org/zakljucak-kongresa.php>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.]):

- žurno osnovati Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za ruralni turizam,
- osnovati Povjerenstvo koje će davati preporuke budućem izrađivaču

«Strategije razvoja hrvatskog turizma», te osigurati značajnu zastupljenost ruralnog turizma u predmetnoj Strategiji,

- buduću «Strategiju razvoja ruralnog turizma» uskladiti s drugim relevantnim nacionalnim, regionalnim i lokalnim strategijama, usmjeriti njezine aktivnosti i ciljeve prema lokalnoj zajednici, te je financirati i izvorima iz Europske Unije i drugih međunarodnih fondova,
- razvijati regionalne ruralne turističke destinacije i tako stvarati novu ponudu na turističkom tržištu, te prepoznatljiv imidž Hrvatske kao «lifestyle» destinacije,
- poboljšati i osnažiti međunarodnu suradnju, poglavito prekograničnu i regionalnu, i
- uvesti obveznu edukaciju za sve dionike u ruralnom turizmu.

Zaključci Drugoga kongresa nisu grupirani u cjeline kao oni Prvoga. Oni koji se odnose na «Edukaciju», «Suradnju» i «Terminologiju», isticani među zaključcima Prvoga kongresa, kao «rezultat» Drugoga kongresa gotovo su izostali, a tek je neznatni broj zaključaka koji se mogu ubrojiti u skupinu koja se odnosi na «Promociju». Uglavnom prevladavaju «Opći» i «Razvojni» zaključci, slični onima Prvoga kongresa. Repetitivnost zaključaka potvrđuje da nisu realizirani ili da se tek nedavno započelo s njihovom provedbom, dakle da su preambiciozni i da se nije uzelo u obzir vrijeme potrebno za njihovu realizaciju. Također otvaraju pitanje o svrhovitosti do sada organiziranih kongresa koji nisu uspjeli u većoj mjeri realizirati zaključke posebno one koji se tiču «Razvoja», s naglašenom praktičnom dimenzijom, čija realizacija, uglavnom, ovisi o trenutnim okolnostima. Drugi kongres može se smatrati svojevrsnom nadogradnjom Prvoga kada je riječ o strateškom pristupu, promjenama zakonske regulative, te sagledavanju domaćih i stranih trendova i iskustava. U okviru Drugoga kongresa naglašenije se prezentirala hrvatska izvornost i mogućnosti razvoja ruralnog prostora u cjelini s naglaskom na specifičnostima pojedinih regija prema stvaranju brenda hrvatske ruralne turističke ponude i pojedinih destinacija. U cjelini, Drugi kongres dao je relevantni prilog daljnjem proučavanju ruralnog turizma u Hrvatskoj.

Analiza ciljeva/zaključaka oba kongresa i njihove konkretne realizacije

Ambiciozni ciljevi i zaključci oba kongresa, nakon protoka vremena, podliježu analizi realiziranog. S obzirom da je od Drugoga kongresa protekla godina dana, kritički osvrt pretežno će se temeljiti na analizi realizacije zaključaka Prvoga kongresa, a nešto manje na onima Drugoga. Razlog tome je i što je većina zaključaka Drugoga kongresa općih i razvojnih obilježja, za što je potrebno odgovarajuće vrijeme za njihovu realizaciju koja bi trebala donijeti konkretne rezultate.

Zaključci Prvoga kongresa, kako je naprijed istaknuto, svrstani su u šest cjelina: opći zaključci, razvoj, edukacija, promocija, suradnja i terminologija.

Opći zaključci su svojevrsni sažetak što ruralni turizam znači danas u Hrvatskoj, kakav je njegov sadašnji položaj i kakav bi trebao biti, te zbog čega je važan razvoj ruralnog turizma. Nema nepoznatog ili novo rečenog, riječ je o nečemu što se stalno, uglavnom deklarativno, ponavlja kada se sumira stanje ruralnog turizma u Hrvatskoj. Međutim, bilo je potrebno sve još jednom razlučiti i artikulirati na način da predstavlja kvalitetni temelj budućeg razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj.

Zaključci koji se tiču razvoja, ni nakon četiri godine, nisu realizirani. Ne treba previše kritizirati njihove predlagatelje, koji nisu dobro procijenili vrijeme potrebno za realizaciju tih zaključaka. Veći dio krivnje je u neučinkovitom državnom sustavu, posebno onim državnim institucijama koje bi se konkretno trebale baviti ruralnim turizmom, a u tome ih sputavaju stalna restrukturiranja, unutarnja preustrojavanja, redoviti i zabrinjavajući odljev kvalitetnih, školovanih i motiviranih kadrova, kao i način funkcioniranja temeljem tzv. «dnevne politike», odnosno trenutnih interesa vladajućih. Analizira li se provedba razvojnih zaključaka utvrđuje se da nije formirano Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za razvoj ruralnog turizma, ruralni turizam nije uključen u Strateški marketinški plan (2008.-2012.) i nije započela izrada Strategije razvoja ruralnog turizma, o kojoj se još uvijek «promišlja», premda je ona, s obzirom da 91,6% teritorija Hrvatske čini ruralni prostor, aktualnija i važnija od postojeće Strategije razvoja kulturnog turizma u provedbi (Strategija razvoja kulturnog turizma, (2003); Tomljenović, i dr., (2004), 362-367; Demonja, (2008), 1-11). Aktivnosti Ministarstva turizma Republike Hrvatske, premda intenzivnije nego prije, još uvijek ne daju dovoljno rezultata, iako ono surađuje s drugim dionicima ruralnog turizma, no, čini se, ne na dovoljno učinkovit način. Kao uspjeh može se istaknuti osnivanje radne skupine koja još uvijek radi na prilagodbi postojećih propisa u cilju snažnijeg razvoja ruralnog turizma. Ipak, ruralni turizam uključen je u Strateški marketinški plan hrvatskog turizma (2010.-2014.) u kojem je obrađeno šest glavnih proizvoda hrvatskog turizma: sunce i more, nautika, sastanci, kultura i touring, kontinentalni turizam, te vino i gastronomija (Strateški marketinški plan hrvatskog turizma za razdoblje od 2010. do 2014. godine, 2009). Premda razvojni ciljevi nisu realizirani, oni su potaknuli razvoj ruralnog turizma i pojedinih njegovih segmenata u određenim područjima u Hrvatskoj. Primjerice, zaživio je projekt eko-etno sela u Splitsko-dalmatinskoj županiji što je dobar primjer i poticaj sličnim inicijativama za druga područja u Hrvatskoj, kao i za veći angažman jedinica lokalne uprave i

samouprave u čuvanju i obnovi napuštenih ili nedovoljno iskorištenih seoskih zajednica.

Edukacija je jedan od rijetkih zaključaka koji se sustavno i uspješno provodi više od desetljeća s odgovarajućim rezultatima, u čemu su veliku ulogu imali organizatori oba Kongresa o ruralnom turizmu: Hrvatski farmer d.d, Ruralis – konzorcij agroturizma i ruralnog turizma Istre i Klub članova «Selo». Oni sustavno vode brigu o edukaciji, kao i o pojedinim njezinim sastavnicama (ugostiteljska djelatnost, turističke usluge, i drugo), koju u određenim segmentima i provode, samostalno ili zajedno s drugim subjektima. Premda se edukacija o kojoj je ovdje riječ održava uglavnom putem seminara koji obrađuju specifične teme ili pojave u ruralnom turizmu, ili, pak, okruglih stolova, a namijenjena je, prije svega, ciljanim skupinama, ona je potaknula interes za obrazovanjem na drugim, «višim» razinama, primjerice u srednjim poljoprivrednim školama, u kojima su se počeli osmišljavati i posebni obrazovni programi za određena zanimanja (primjerice ono agroturističkog tehničara). Treba istaknuti da su osmišljeni programi trodnevnih edukacija namijenjenih turističkim seljačkim gospodarstvima i ostalim poduzetnicima u ruralnom turizmu, koje se redovito održavaju od 2006. godine, i potvrdile su se uspješnima i opravdanima. Sve navedeno odgovarajući je temelj za osmišljavanje edukacije koja bi se provodila na nacionalnoj razini, i bila bi verificirana od za to nadležnih ministarstava i državnih tijela. Potrebe za takvom vrstom izobrazbe, ali i specijalističkih usavršavanja, postoje, a s obzirom na važnost ruralnog turizma u Hrvatskoj, potvrđuju se i nužnima. Spomenutim edukacijama treba dodati uspostavljanje i realizaciju programa edukacija sa srodnim europskim institucijama koje vrše slične izobrazbe dionika u ruralnom turizmu, zatim poticanje i sudjelovanje u domaćim i međunarodnim projektima, koji počesto zahvaćaju i edukaciju, raznovrsne stručne i znanstvene skupove, te okrugle stolove, radionice i rasprave o aktualnim pitanjima vezanima za ruralni turizam.

Promocija predstavlja jedan od slabije, odnosno nedovoljno realiziranih zaključaka. Premda je nužna potreba kvalitetne promocije ruralnog turizma, za što bi trebala biti zadužena krovna turistička organizacija u Hrvatskoj, Hrvatska turistička zajednica (HTZ), koja provodi sve oblike marketinških aktivnosti hrvatskog turizma u zemlji i inozemstvu, to se ne događa na odgovarajući način, a rezultati su slabo vidljivi i «teško» mjerljivi. Određeni pomaci postoje, riječ je o pojedinačnim i malobrojnim organiziranim posjetima stranih novinara u kontinentalne dijelove Hrvatske, međutim to se ne može smatrati dovoljnim, niti daje konkretni učinak. Također, organizatori Kongresa odlučili su pokrenuti projekt kataloga i web stranica, kao i «Eko-etno klastera», ali oni još uvijek nisu prezentirani u javnosti. Na Drugom kongresu najavljena je akcija «Suncokret ruralnog turizma Hrvatske» (Katica i Cukor, 2010b, 24), kojoj je namjera ocjenjivanje turističkih seljačkih gospodarstava, poduzetnika u ruralnom turizmu, ruralno-turističkih manifestacija i projekata, te gastronomske ponude karakteristične za selo i seljačka gospodarstva. Osmišljena je zbog potrebe za većom promocijom i nagrađivanjem kvalitetnih primjera ruralno-turističkih inicijativa. Predmetna akcija realizirana je u veljači 2011. godine (Ministarstvo turizma Republike Hrvatske. Novosti. Press. Dodjeljene nagrade «Suncokret ruralnog turizma». Dostupno na: <http://www.mint.hr/default.aspx?id=6688>. [Pristupljeno 17.

listopada 2011.]) i, kako je za sada vidljivo, riječ je o još jednom prigodnom događanju koje ima tek općenitu namjeru, a to je promoviranje ruralne turističke ponude, turističkih seljačkih gospodarstava i svega što ima veze s ruralnim prostorom. Ova akcija je ipak trebala biti više od sličnih manifestacija koje se provode za druge oblike turizma, a imaju prigodničarski karakter bez nekog vidljivijeg konkretnog učinka. Upravo jer su poznati učinci postojećih manifestacija, organizatori ove nove trebali su to imati na umu i usmjeriti događanje u pravcu osvještavanja i realizacije konkretnih zadataka u području ruralnog turizma. Međutim, što se tiče promocije općenito, i nadalje, zapravo, nema konkretnih pomaka, jer se recikliraju otprije poznati podaci i činjenice o važnosti ruralnog prostora u Hrvatskoj i o tek 5% prihoda od kontinentalnog turizma u ukupnim turističkim prihodima Hrvatske, dok izostaje konkretno rješavanje otprije uočenih problema, koji, kako je vidljivo i iz analize zaključaka oba Kongresa, godinama kontinuiraju bez izrazitijih pomaka. Suradnja se može ocijeniti relativno pozitivno, i na nacionalnoj razini i međunarodna. Održavanje oba Kongresa o ruralnom turizmu rezultat je potrebe za suradnjom među različitim resorima, institucijama, subjektima, dionicima i svima ostalima koji su povezani s ruralnim turizmom. Kako proizlazi iz analize zaključaka, Kongresi nisu uspjeli suradnju artikulirati na odgovarajući način kako bi se problemi koji se odnose na ruralni turizam počeli rješavati. Premda uspjeha u uspostavi suradnje ima, nedostaje njezina konkretna realizacija na brojnim područjima, koju treba što prije početi provoditi. Dosadašnja suradnja je u većem broju primjera deklarativna ili, pak, služi za ispunjavanje trenutnih interesa onih koji u njoj sudjeluju. Ima primjera potpisivanja sporazuma i deklaracija o suradnji u području ruralnog turizma, no riječ je tek o dobroj volji i izražavanju interesa, dok konkretni rezultati nisu previše vidljivi. Više uspjeha suradnja pokazuje u području informiranja o stanjima, potrebama, željama i nužnostima u ruralnom turizmu nego u konkretnoj realizaciji zaključaka. Stoga bi trebalo osmisliti drukčije modele uspostavljanja suradnje koji bi davali konkretne rezultate. Također, suradnja postoji na nižim interesnim razinama, i na njima, kako je vidljivo primjerice iz organizacije Kongresa ili edukacijskih aktivnosti, ostvaruje odgovarajuće rezultate. Takva je, primjerice, suradnja Hrvatskog farmera d.d., Ruralisa – konzorcija za razvoj agroturizma i ruralnog turizma Istre i Kluba članova «Selo» koja se tiče zajedničkih aktivnosti vezanih za razvoj ruralnog turizma i turističkih seljačkih gospodarstava u Hrvatskoj. Problem je što takve inicijative, uglavnom privatne, od onih s najvećim praktičnim iskustvima, usprkos konkretnim rezultatima vrlo teško nalaze odgovarajuće odjeke na višim razinama, onima državnih institucija, kreatora i nadgledatelja provedbe vlastitih politika. Potonje razine su, pak, nedovoljno širokih perspektiva i neodgovarajuće iskorištavaju vrlo dobro osmišljene i konkretne sadržaje koji im se nude, a mogli bi postati temelj za daljnje kvalitetno kreiranje raznovrsnih politika, kao i nositelji realizacija brojnih inicijativa i razvojnih pretpostavki ruralnog turizma.

Naposljetku, vrlo važno je imati, i znati koristiti, odgovarajuću terminologiju, što je temelj svakog ozbiljnog istraživanja i bavljenja određenom temom. Prvi Kongres donio je zaključke koji se tiču ujednačavanja terminologije i pravilnog korištenja pojedinih naziva (Kušen, 2010, 131-135). Međutim, na terminologiji, koja je osjetljiva i zahtjevna tema, trebalo bi poraditi više, a posebno važno bilo bi uključiti stručnjake iz svih područja koja ruralni turizam u svojim aktivnostima obuhvaća, kao i one koji u

praksi koriste terminologiju. Kako je od Prvoga kongresa prošlo četiri godine, nije vidljiva susljednija uporaba predloženih termina i naziva, a raznolikost u njezinom korištenju i dalje pokazuju brojni službeni dokumenti, odnosno zakoni, njihove dopune, pravilnici, uredbe i ostala službena dokumentacija. Stoga bi u smislu pravilnog korištenja pojedinih termina i naziva trebalo provesti temeljitije i sveobuhvatnije istraživanje od strane tima stručnjaka, zatim rasprave, te onda slijedom dobivenih reakcija definirati, a možda i dokumentom propisati/preporučiti uporabu terminologije ruralnog turizma.

Kako je vidljivo iz analize zaključaka Prvoga kongresa o ruralnom turizmu, većinu nerealiziranih zaključaka, poglavito one koji se tiču «Razvoja», «prepoznao» je Drugi kongres u smislu važnosti i nužnosti njihove provedbe. O tim zaključcima, u trenutku pisanja, može se tek istaknuti da još uvijek nije (za)počela njihova realizacija, pa stoga zasad nije moguće dati analizu, odnosno ocjenu rezultata njihove praktične provedbe.

Zaključak

Oba hrvatska Kongresa o ruralnom turizmu ispunili su osnovnu svrhu, a to je sažimanje znanja, iskustava i problema o ruralnom turizmu Hrvatske posljednjih 15 godina od kada se ovaj oblik turizma počeo razvijati. Međutim, analiza realizacije zaključaka oba Kongresa upućuje da bi buduće kongrese trebalo tematski ograničavati. Dosadašnji široki raspon tema razvodnjava usredotočenost na stvarno provedivo, a to je jednostavno, konkretno i direktno artikulirati daljnje potrebe, smjernice i strateške akcije razvoja ruralnog turizma. Također, oba Kongresa obilježilo je odsustvo onih koji su na njima trebali biti najzastupljeniji, a to su poduzetnici u seoskom turizmu, odnosno vlasnici turističkih seljačkih gospodarstava. Njihova nedovoljna nazočnost, kao i nesudjelovanje u raspravama i prenošenju vlastitih iskustava, bila je uočljiva s obzirom da su Kongresi, prije svega, bili namijenjeni njima. Stoga su oba Kongresa, zapravo, bili mjesta okupljanja znanstvenika i stručnjaka koji se seoskim turizmom bave u sadržajnom, znanstvenom i/ili stručnom smislu, dok su izostala iskustva vlasnika seljačkih domaćinstava. Nadalje, tematskih cjelina na oba Kongresa bilo je previše u odnosu na njihovo trajanje i mogućnost odgovarajuće kvalitetne prezentacije i rasprave. Stoga bi budućim kongresima trebalo ograničiti temu na jednu ili dvije unutar koje bi se mogli potaknuti više raspravnih, debatnih kružoka s ciljem promišljanja i predlaganja rješenja i smjernica za poboljšanje statusa ruralnog turizma kao posebnog oblika turizma značajnog za kontinent Hrvatske.

I dok su sve tematske cjeline bile «pokrivene» respektabilnim brojem kvalitetnih i aktualnih radova, nesrazmjerno je bilo vremena za njihovo primjereno predstavljanje. Također, množila se i količina pitanja koje su teme «otvarale», no ni za rasprave nije bilo dovoljno vremena, što se može ubilježiti kao manjkavost oba Kongresa. Uz to, u jednom danu na rasporedu je bilo više tema koje su se održavale istovremeno ili su se preklapale s drugim događanjima, primjerice s okruglim stolovima na kojima se raspravljalo o aktualnim problemima. Na taj način onemogućavalo se sudjelovanje

većem dijelu znanstvenog, stručnog i popratnog programa. Navedeno bi trebalo uzeti u obzir pri planiranju i organizaciji sljedećeg kongresa. Mnoštvo tema, i još više pitanja koje su one potaknule, svjedoči da postoji potreba za njihovim organiziranim predstavljanjem i raspravama o brojnim aspektima i problemima ruralnog turizma i njegovim posebnim oblicima.

Slijedom navedenog, neke smjernice za buduće kongrese o ruralnom turizmu bile bi:

- održavanje po potrebi, a ne tek radi zadovoljavanja forme,
- izrazitije/jače/usredotočenije definirana tema,
- manje podtema unutar glavne teme,
- više vremena za izlagatelje/predstavljache referata,
- više vremena za rasprave,
- jače uključivanje/angažiranje poduzetnika ruralnog turizma u sudjelovanje na različitim razinama,
- više iskustava i konkretnih primjera dobre prakse,
- više rasprava/okruglih stolova/diskusija samih dionika ruralnog turizma o aktualnim pitanjima/problemima, i
- veći angažman predstavnika izvršne vlasti u raspravama u cilju praktičnog rješavanja konkretnih problema/dvojbi u provođenju ruralnog turizma, posebno onih iz područja zakonodavstva.

Naposljetku, budući kongresi trebali bi postati/biti mjesto konkretnih rasprava i rješenja. Glavni u tome trebaju biti poduzetnici u ruralnom turizmu, dok znanstvena i stručna javnost treba doprinositi rezultatima svojih istraživanja. Jedino na taj način budući kongresi mogu biti svrsishodni, temeljiti i plodonosni u smislu konkretnih, argumentiranih i provedivih/primjenjivih zaključaka.

Reference

- Deklaracija o ruralnom turizmu. (2008) Zagreb: Hrvatski farmer d.d. Dostupno na: <http://www.hrvatski-farmer.hr/CMS/0085/Rep/DEKLARACIJA.pdf>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.].
- Demonja, D., (2008) Cultural Tourism in Croatia and Some European Countries: Croatian Cultural Strategies, Scientific Texts and Institutional Framework. Croatian International Relations Review, CIRR, XIV, 50/51, 1-11.
- Hrvatski farmer d.d. Početna. Ruralni turizam. Različito. Dostupno na: <http://www.hrvatski-farmer.hr/CMS/0085/Content.aspx?EID=2221>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.].
- Hrvatski farmer d.d.. Početna. Aktivnosti. Novosti. Dostupno na: <http://www.hrvatski-farmer.hr/CMS/0085/Content.aspx?EID=20937>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.].
- Katica, D., (ur.), (2010) Zbornik radova 1. hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem «Perspektive razvoja ruralnog turizma», Hvar, 17. – 21. listopada 2007. Hrvatski farmer d.d., Zagreb, 547 str.
- Katica, D., (ur.), (2010) Zbornik radova 2. hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem «Konceptija dugoročnog razvoja ruralnog turizma», 21. – 25. travnja 2010., Mali Lošinj. Hrvatski farmer d.d., Zagreb, I. dio 290 str., II. dio 718 str.
- Katica, D., Cukor, S., (2010) «Ruralni turizam – 30 mjeseci poslije». Zbornik radova 2. hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem «Konceptija dugoročnog razvoja ruralnog turizma», Mali Lošinj, 21. – 25. travanj 2010., Zagreb: Hrvatski farmer d.d., str. 4.
- Kongres ruralnog turizma. Prvi hrvatski kongres o ruralnom turizmu. Dostupno na: <http://www.kongres-seoskog-turizma.org/index2007.php>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.].
- Kongres ruralnog turizma. Drugi hrvatski kongres o ruralnom turizmu. Dostupno na: <http://www.kongres-seoskog-turizma.org/zakljucak-kongresa.php>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.].
- Kušen, E., (2010) Terminologija ruralnog turizma. Zbornik radova 1. hrvatskog kongresa o ruralnom turizmu s međunarodnim sudjelovanjem «Konceptija dugoročnog razvoja ruralnog turizma», Hvar, 17. – 21. listopada 2007., Zagreb: Hrvatski farmer d.d., str. 131-135.

Ministarstvo turizma Republike Hrvatske. Novosti. Press. Dodjeljene nagrade «Suncokret ruralnog turizma». Dostupno na: <http://www.mint.hr/default.aspx?id=6688>. [Pristupljeno 17. listopada 2011.].

Strateški marketinški plan hrvatskog turizma za razdoblje od 2010. do 2014. godine. (2009) Barcelona: THR, Zagreb: Horwath Consulting.

Strategija razvoja kulturnog turizma: Od turizma i kulture do kulturnog turizma. (2003) Zagreb: Institut za turizam.

Tomljenović, R., Marušić, Z., Weber, S., Hendija, Z., i Boranić, S., (2004) Croatian

Cultural Tourism Policy: Strategic Development. Tourism, 52/4, 362-367. Zakon o pružanju usluga u turizmu. «Narodne novine», 68/07.